

Hodnoty ve světle COVID-19

FSV UK a FSS MU ve spolupráci s výzkumnou agenturou NMS, s.r.o. zareagovaly na současnou situaci a ve spolupráci s organizátory World Value Survey (WVS) – Světový výzkum hodnot) provedlo výzkum zaměřený na hodnotové orientace obyvatel v době koronavirové epidemie. Šetření navazuje na pravidelně prováděné výzkumy World Values Survey a European Values Study (Evropská studie hodnot), proto můžeme některé výsledky porovnávat s výsledky zjištěnými v ČR na podzim 2017, kdy proběhla poslední vlna European Value Study (hlavním koordinátorem šetření za ČR byl prof. Rabušic, FSS MU).

Základní parametry současného šetření byly následující:

Cílová skupina	Lidé žijící v ČR ve věku 18-65 let
Velikost souboru	1000
Způsob sběru dat	CAWI (online dotazování)
Výběr	Kvótní výběr z Českého národního panelu
Termín dotazování	30. 4.- 5. 5. 2020
Hlavní zadavatel	FSV UK
Realizátor sběru dat	NMS, s.r.o.
Hlavní výzkumník za FSV UK	Petr Soukup
Hlavní výzkumník za FSS MU	Ladislav Rabušic

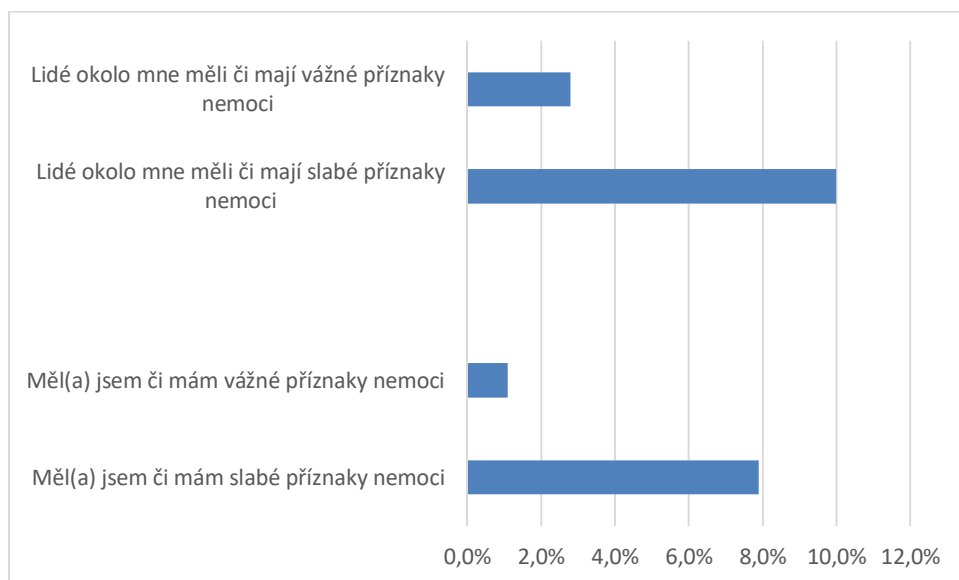
Základní témata výzkumu byla tato:

- Zhodnocení zdravotní situace respondenta a jeho blízkých
- Obavy ohledně budoucnosti
- Zhodnocení pracovní situace respondenta
- Hodnotové orientace respondenta
- Důvěra v ostatní lidi a instituce
- Spokojenost se životem a jeho aspekty
- Psychická pohoda respondenta

1) Zdravotní a psychosociální aspekty současné situace

Vnímání zdravotních aspektů a obavy do budoucna

Respondenti byli vyzváni, aby uvedli, zda sami nebo i jejich blízcí pociťovali příznaky (slabé či vážnější) nemoci způsobované COVID-19. Výsledky jejich vnímání přináší graf č. 1.

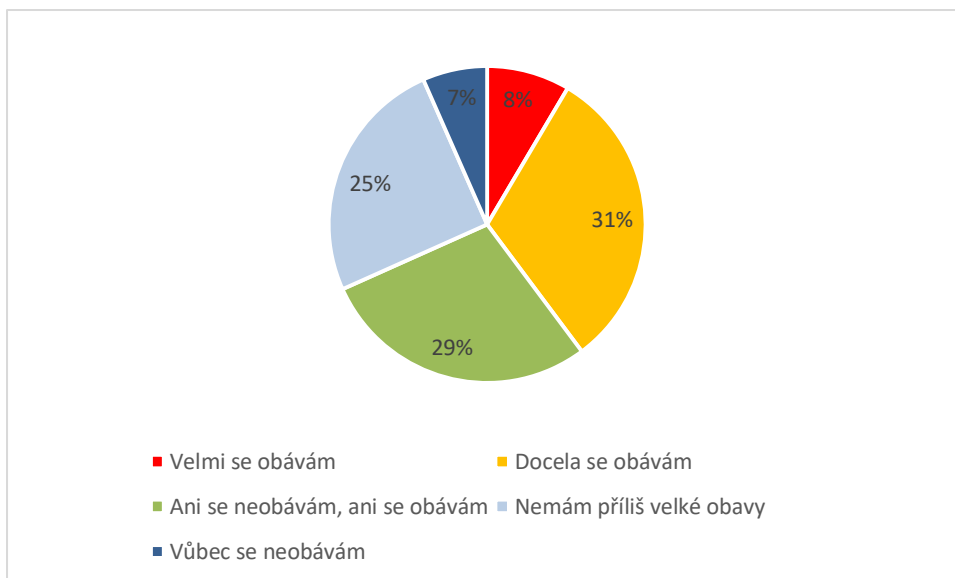
Graf 1. Vnímání příznaků COVID-19 u respondentů a osob v okolí (N=1000, sběr dat V/2020)

Je patrné, že **zhruba deset procent oslovených uvedlo, že měli příznaky nemoci COVID-19**. S ohledem na publikovanou epidemiologickou studii lze soudit, že **deklarace respondenty je nadsazená** a mnoho příznaků, které s COVID-19 nesouvisí, je COVID-19 přesto připisováno.¹ Lze soudit, že lidé mají tendenci věřit spekulacím o dřívějším výskytu choroby v ČR a o výraznější promořenosti obyvatel. Je také patrné, že si lidé všímají svého nejbližšího okolí a 13 % deklaruje výskyt vážných či slabých příznaků ve svém okolí.

Kromě současného stavu byli respondenti tázáni též na výhled do budoucna, tj. na obavy, že oni či jejich blízcí onemocní a budou mít závažné následky. Odpovědi zachycuje graf 2.

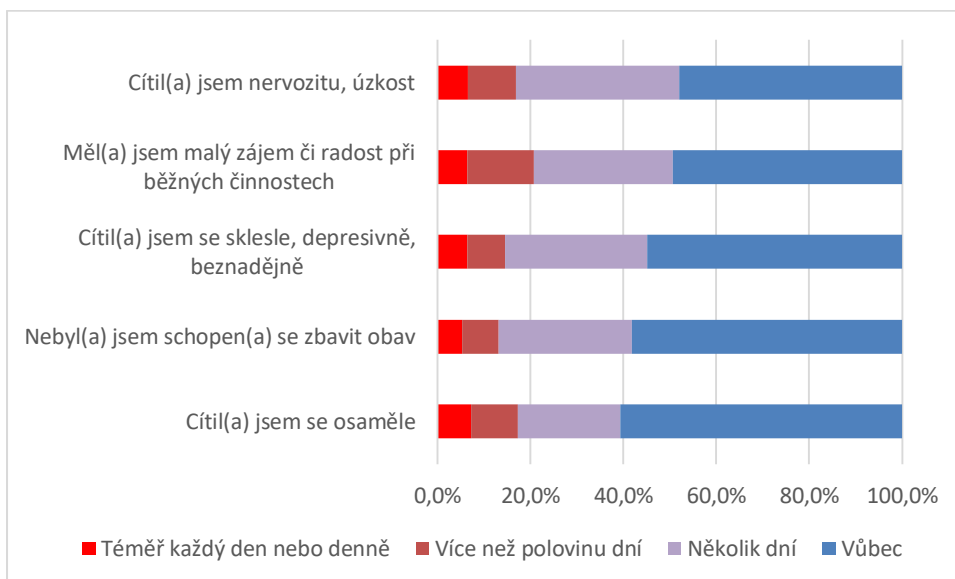
Téměř 40 % osob vyslovilo obavu, že onemocní oni či jejich blízcí s vážnými příznaky. S ohledem na známé zdravotní statistiky v ČR i ve světě je tato obava zřejmě nadhodnocená (podobně jako subjektivní vnímání již prodělaných příznaků) a ukazuje na výrazné obavy, které provázejí současnou pandemii. Bude úkolem MZ ČR i celé vlády tyto obavy mírnit, protože by mohly působit společenské potíže při uvolňování karanténních opatření. Na druhé straně asi třetina respondentů sdělila, že obavy nemá vůbec žádné nebo jen malé.

¹ Je zajímavé, že na otázku o testování byly odpovědi zcela realistické a podíl testovaných (vč. pozitivního výsledku) odpovídal známým hodnotám MZ ČR.

Graf 2. Obavy z nemoci a závažných COVID-19 u respondentů jejich blízkých (N=1000, sběr dat V/2020)

V souvislosti se zdravotním stavem byli respondenti vyzváni, aby uvedli, zda měli v posledních dvou týdnech některé z dále uvedených příznaků. Výsledky uvádí graf 3.

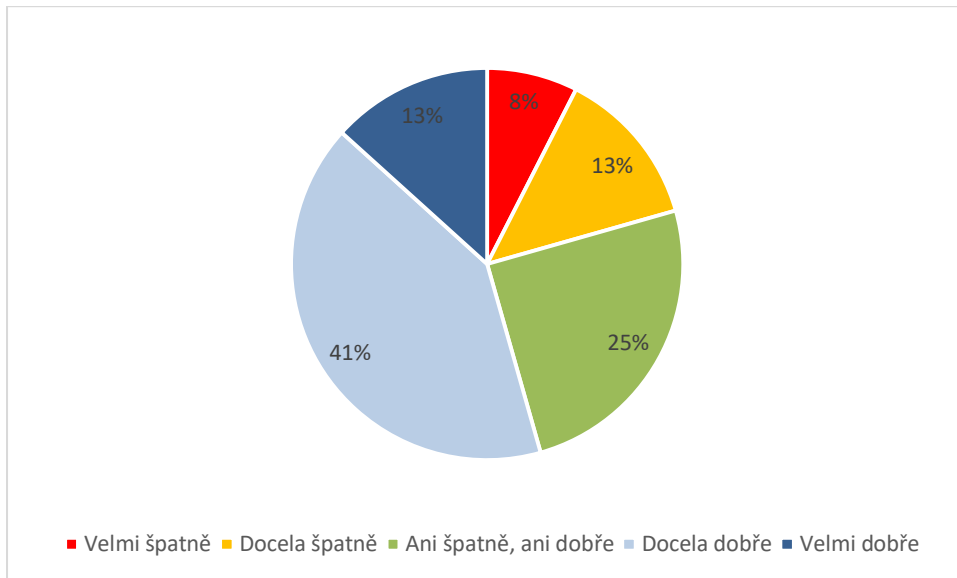
Graf 3. Psychické dopady současné situace: Pociťoval(a) jste v posledních dvou týdnech? (N=1000, sběr dat V/2020)

Z grafu plyne, že zhruba polovina osob zažívala v poslední době některý z výše uvedených stavů. Nejčastější byl u respondentů pocit nervozity (spolu s úzkostí) a pocit malé radosti při běžných činnostech. Naopak nejméně časté byly pocity osamělosti. Je potřeba ale zmínit, že v tomto výzkumu nebyly dotazovány osoby starší 65-ti let, proto nemůžeme zjistit, zda u seniorů nebyly tyto pocity častější. Z výsledků ale lze odhadovat, že cca 20 % lidí v produktivním věku bylo v poměrně špatném psychickém stavu, protože více než jeden týden z posledních dvou týdnů pociťovali minimálně jeden z uvedených negativních psychických příznaků. Ty mohou potenciálně vést k depresivním nebo dalším problémovým psychickým stavům.

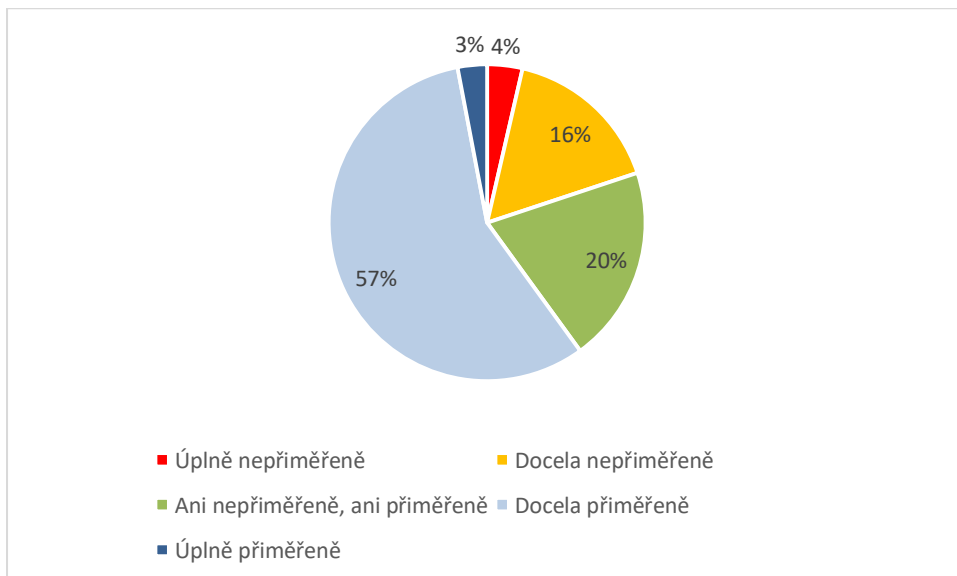
2) Důvěra v instituce a lidi

Zvládání situace vládou a přiměřenost chování obyvatel

Respondenti byli vyzváni, aby uvedli, zda vláda současnou situaci zvládá a také aby se vyjádřili k tomu, jak přiměřeně se chovají obyvatelé v ČR v současné situaci. Výsledky jejich vnímání přináší grafy č. 1 a č. 2.

Graf 1. Jak podle vašeho názoru česká vláda zvládá pandemii koronaviru? (N=1000, sběr dat V/2020)

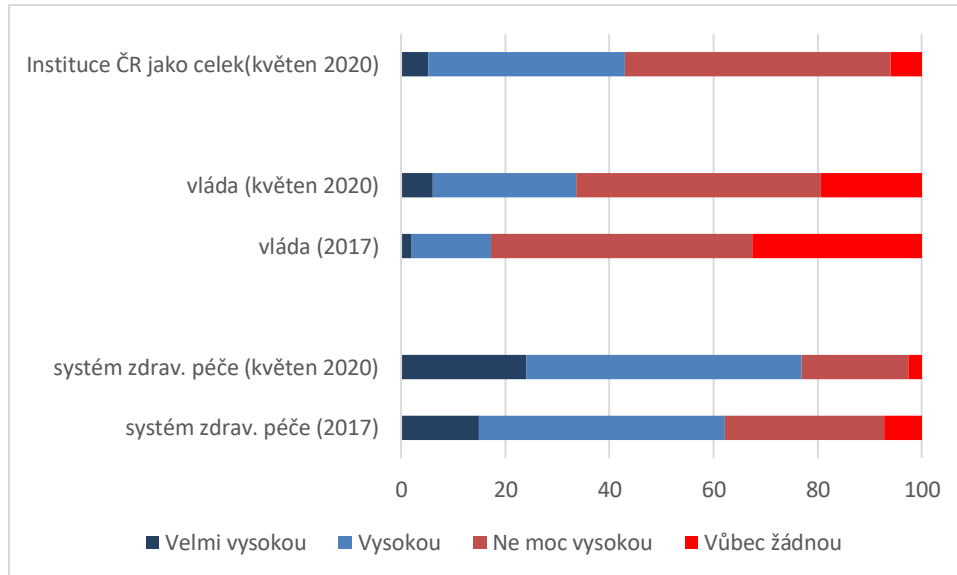
Graf 2. Jak přiměřeně nebo nepřiměřeně si myslíte, že se chová většina obyvatel v Česku pod vlivem pandemie koronaviru? (N=1000, sběr dat V/2020)

Při hodnocení vládních kroků **výrazně převažuje pozitivní hodnocení nad negativním** (54 %:21 %), lehce zarážející je čtvrtina osob, která nevnímá zvládání epidemie vládou ani jako dobré, ani jako

špatné. Ještě výrazně pozitivnější je hodnocení přiměřenosti chování obyvatel, většina (60 %) je přesvědčena o jeho přiměřenosti, jen velice malý podíl (7 %) o jeho nepřiměřenosti.

Důvěra ve vládu a další instituce

V současném výzkumu jsme mj. zjišťovali důvěru ve vládu a systém zdravotní péče, což jsou otázky, které jsou zjišťovány i v European Values Study (EVS) (v ČR proběhlo naposledy na podzim roku 2017) a tak můžeme vzájemně srovnat výsledky. Základní výsledky zobrazuje graf č. 3.

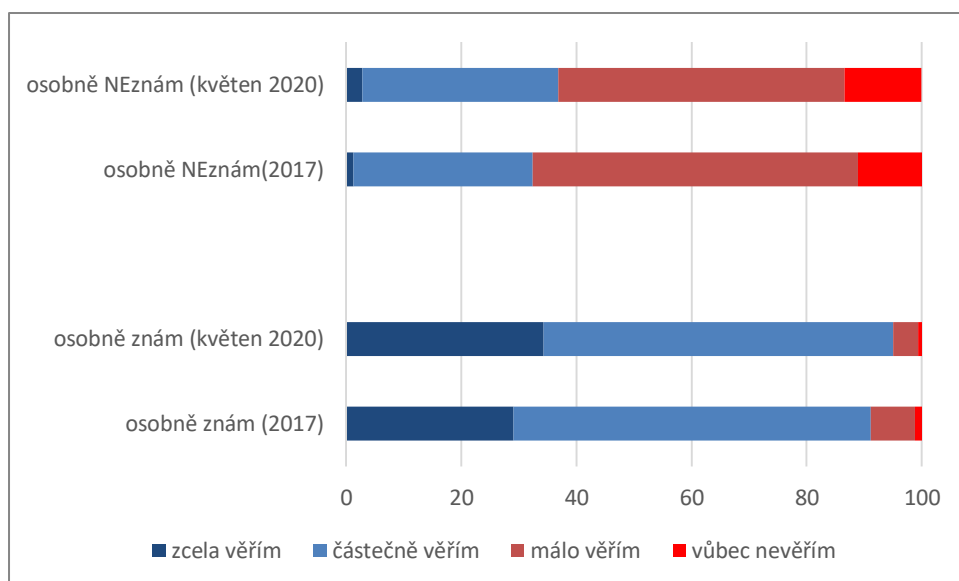
Graf 3. Důvěra v instituce ČR, ve vládu a systém zdravotní (N=1000, sběr dat V/2020, srovnání s EVS 2017, N=1285)

Můžeme konstatovat, že **velkou důvěru vkládají respondenti do systému zdravotní péče, současná situace tuto důvěru ve srovnání s výsledky šetření EVS z podzimu roku 2017 ještě posílila** (téměř 80 % deklaruje velmi vysokou či vysokou důvěru). **Důvěra ve vládu je výrazně menší, ale i zde je patrný posun směrem ke zvýšení důvěry** (na podzim roku 2017 byla velmi vysoká či vysoká důvěra u méně než pětiny osob, nyní je třetinová). Více než 42 % oslovených pak vyslovilo důvěru institucím České republiky jako celku a jen 6 % nedeclarovalo vůbec žádnou důvěru.

Důvěra v další lidi (interpersonální důvěra)

Obdobně jako byla opakovaně zjišťována důvěra v instituce, byla zjišťována i důvěra v lidi, rozlišená na důvěru v lidi, které známe a důvěru v lidi, se kterými se dotyčný právě seznámil. Interpersonální důvěra je ze sociologického hlediska důležitým ukazatelem vnitřní společenské soudržnosti, čím je vyšší, tím pro hladké fungování společnosti lépe. Výsledky srovnání současné situace a situace z podzimu 2017 nabízí graf 4.

Z grafu je zřejmé, že **výrazně vyšší máme důvěru ve známé lidi, než v osoby, se kterými jsme se právě seznámili**. Ze srovnání současné situace a situace z podzimu roku 2017 také plyne, že **došlo k mírnému navýšení důvěry u obou skupin lidí**. Obdobně jako u institucí tedy má současná situace mj. vliv na mírné zvýšení interpersonální důvěry.

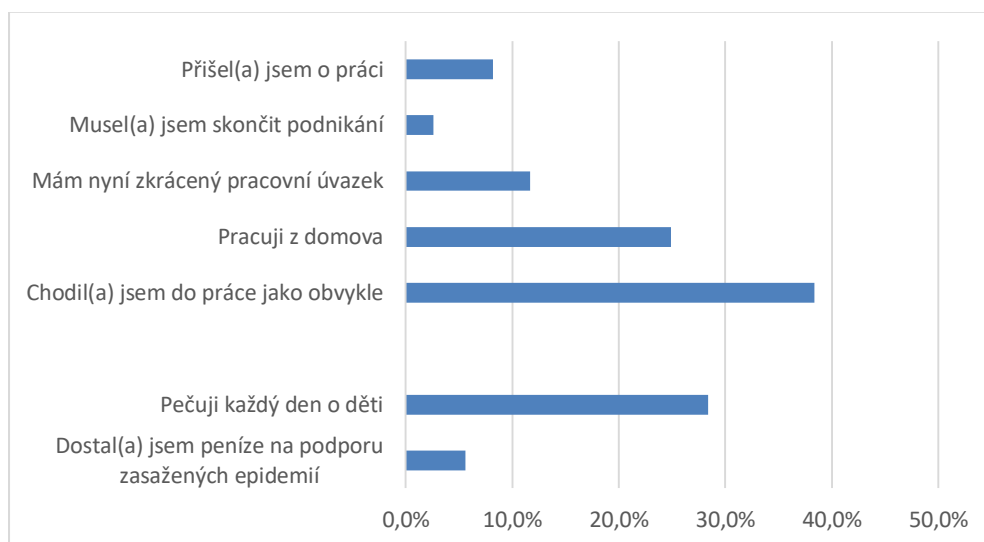

Graf 4. Důvěra v osoby, které znám a v osoby, se kterými jsem se právě seznámil(a) (N=1000, sběr dat V/2020, srovnání s EVS 2017, N=1285)

3) Dopady současné situace na pracovní a rodinný život a ekonomické vyhlídky do budoucna

Dopady současné situace na pracovní a rodinný život

Respondenti byli vyzváni, aby uvedli, jaký pracovní režim v současnosti mají, případně zda o práci přišli (ať jako zaměstnanci, tak OSVČ). Zjištěné výsledky přináší graf č. 1.

Graf 1. Dopady současné situace na pracovní a rodinný život (N=1000, sběr dat V/2020)

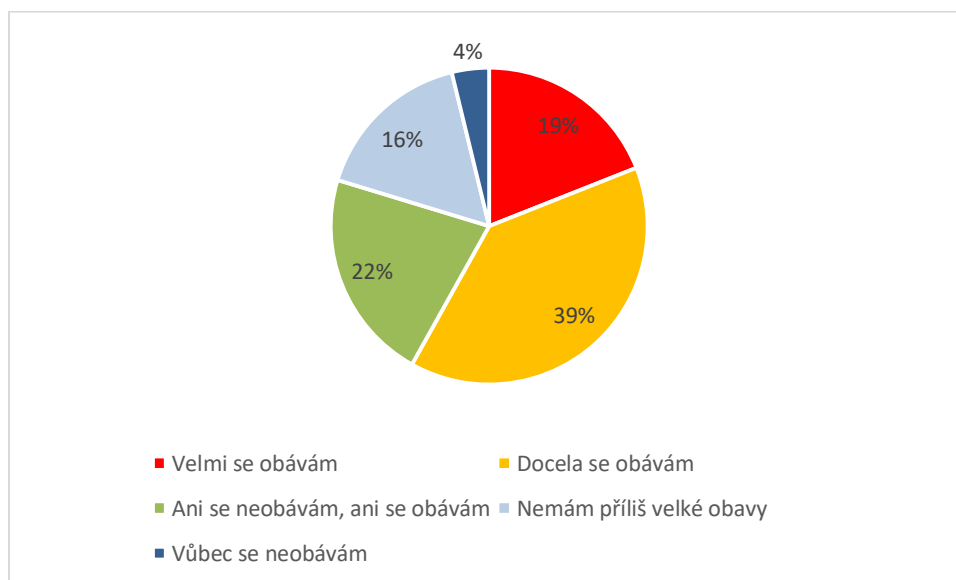
Z grafu plyne, že 8 % osob deklaruje ztrátu zaměstnání a 3 % konec podnikání. Celkově tedy zhruba desetina osob ve věku 18-65 let je poměrně výrazně postižena stávající situací. Přidáme-li dalších cca 12 % osob pracujících na zkrácený úvazek, je v ohrožení až 20 % osob. Ptali jsme se též, zda respondenti obdrželi peníze na podporu zasažených epidemií, tuto odpověď vybralo zhruba 6 %

oslovených, což je necelá třetina osob z těch, kteří uvedli problémy se zaměstnáním nebo podnikáním.

Při srovnání podílů osob pracujících z domova a osob docházejících do zaměstnání je patrné, že o něco vyšší podíl byl těch, kteří docházejí do zaměstnání (24 % vs. 38 %), při interpretaci je nutno zohlednit, že dotazovaní se vyjadřovali k situaci na počátku května, kdy už došlo k rozvolňování opatření a začaly se mj. otevírat velké podniky. Poměrně velkou zátěží je každodenní péče o děti, (uvádí ji téměř 30 % osob ve věku 18-65) a je tedy zřejmé, že v rodinách s dětmi dochází k velké zátěži (kromě výkonu práce, též péče o děti vč. jejich výuky).

Výhledy do budoucna: ekonomika a osud ČR

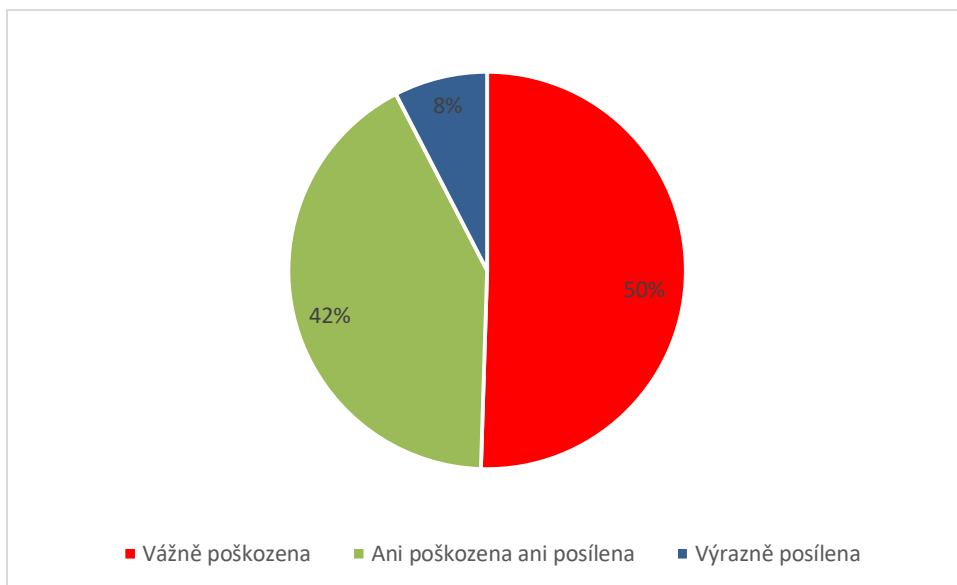
Dále jsme sledovali obavy z dopadů propadu ekonomiky a zjišťovali jsme též, jak respondenti vnímají vyhlídky ČR do budoucna. Výsledky obav z dopadů ekonomického poklesu nabízí graf č.3.

Graf 2. Obavy z dopadů propadu ekonomiky po skončení opatření (vyvolaných pandemií) na respondenta a jeho blízké (N=1000, sběr dat V/2020)

Osob, které se obávají dopadů propadu ekonomiky na sebe a své blízké je většina (téměř 60 %). Naopak pětina oslovených žádné větší obavy nepociťuje. Je zajímavé, že více než 20 % respondentů nedokázala míru svých obav jasněji vyjádřit (stejný fenomén jsme zaregistrovali i u zjišťování obav ohledně budoucí nákazy a výrazných příznaků choroby). Vysokou míru nerozhodnosti lze zřejmě připsat tomu, že současná situace je zcela nová, informací o budoucím vývoji je poměrně málo a různí odborníci nabízejí zcela odlišné scénáře.

V souvislosti s budoucností jsme oslovili i respondenty s otázkou, zda ČR vyjde ze současné krize výrazně posílena či vážně poškozena.

Polovina osob deklaruje přesvědčení, že dojde k vážnému poškození, jen 8 % pak věří ve výrazné posílení, zbytek se pak nedokáže přiklonit ani na jednu stranu. Zdá se tedy, že víra v přísloví „Co tě nezabije, to tě posílí“ není v současné době příliš častá.